

კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების სრულყოფის საკითხები საქართველოს მაგალითზე

THE ISSUES OF IMPROVEMENT OF CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS: GEORGIAN EVIDENCE

გურგენ კალაშიანი,

ოსტეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დოქტორანტი, საქართველო, თბილისი

GURGEN KALASHYAN

PhD Candidate, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Faculty of Economics and Business, Georgia, Tbilisi

ანოტაცია

ფინანსური ანგარიშგება კომპანიის ფინანსური მდგომარეობის, საქმიანობის შედეგების, ფულადი სახსრებისა და კაპიტალის მოძრაობის შესახებ უტყუარი და საიმედო ინფორმაციის თავმოყრის ინსტრუმენტია. მისი სრულყოფა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობა მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკისთვის, რადგან ინვესტორებისთვის ის წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ დასაყრდენს კომპანიაში ინვესტიციის ჩადების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების დროს. გამომდინარე აქედან, ფინანსური ანგარიშგების სრულყოფის საკითხების კვლევა აქტუალურ ამოცანას წარმოადგენს. ინდივიდუალურ ფინანსურ ანგარიშგებასთან შედარებით, კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების (სათავო კომპანიის მიერ მომზადებული და წარდგენილი ფინანსური ანგარიშგება, რომელშიც კონსოლიდირებულია სათავო კომპანიის და მისი ყველა შვილობილი სუბიექტის ფინანსური ანგარიშგებები) მომზადებას ახასიათებს რამდენიმე თავისებურება, რომელთა შესწავლაც ნაკლებად ხდება. სტატია გადავწყვეტით კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგებისთვის დამახასიათებელი ერთ-ერთი ასეთი საკითხის კვლევას და ვუთმობთ, კერძოდ, კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში სათავო კომპანიის მიერ განხორციელებულ შექცევებთან დაკავშირებით წარდგენილი ინფორმაციის სრულყოფის საშუალებებს. ამისათვის მოვახდინეთ საქართველოში ფუნქციონირებადი რამდენიმე ჰოლდინგური კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებების ანალიზი მათ მიერ განხორ-

ციელებულ შექცევებთან დაკავშირებით წარდგენილი ინფორმაციის კუთხით. ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა საქართველოს ჰოლდინგების მიერ მომზადებული ფინანსური ანგარიშგებისთვის დამახასიათებელი პრობლემური სფეროები და გაკეთდა შესაბამისი რეკომენდაციები მათი აღმოფხვრისთვის. კერძოდ, კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების სრულყოფისთვის, ფინანსური ანგარიშგების შემდგენლებმა უნდა შეიმუშაონ საწარმოთა გაერთიანებაში შექცევილი არამატერიალური აქტივების იდენტიფიცირების და შეფასების პროცედურები; უფრო ვრცლად აღწერონ შექცევის ძირითადი მოტივები და ასახონ ყველა საჭირო პროცედურა გუდვილის გაუფასურების ტესტთან დაკავშირებით.

საკვანძო სიტყვები: საწარმოთა გაერთიანებები; კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგება; ფასს 3; ფასს 10; შექცევა

ABSTRACT

Business Combinations represent one of the biggest units of Georgian economy. And the consolidated financial statements prepared and presented by them are the main basis for investors when they make their decisions on investing in the company. Therefore, it is rather important that the financial accounting principles applied by the company and prepared and presented consolidated financial statements based on that principles are reliable and reflect a company's financial position, its performance, cash flows and changes in capital fairly. In that case, the economic decisions made by the

investors will be correct and this will increase their trust towards the company.

The analysis of information presented in the consolidated financial statements of some Georgian holding companies regarding the acquisitions made by them is provided in the Paper. The assessment criteria are the requirements of IFRS 3 Business Combinations regarding business combinations accounting and the requirements of IFRS 10 Consolidated Financial Statements concerning the consolidated financial statements prepared and presented by holding companies.

The conducted analysis has revealed some problems which are common to all considered Georgian companies and their solution will improve the accounting of business combinations by Georgian holding companies and preparation and presentation of consolidated financial statements as well. To achieve this goal the preparers of financial statements should:

- *describe main motives of business combination in more detail in the consolidated financial statements, as this will provide more transparency for investors and other interested parties;*
- *include intangible assets that cannot be recognized separately from goodwill in the qualitative factors causing goodwill along with synergy effect expected from combination;*
- *develop the identification procedures of intangible assets acquired in business combinations and recognize them (separately from goodwill) according to IFRS 3 and IAS 38;*
- *describe the calculation techniques of recoverable amount of cash generating units used in goodwill impairment test, as well as assumptions and assessments applied in these procedures;*
- *describe the fair value evaluation method of assets acquired and liabilities assumed in business combination.*

The gained results strengthen the assertions of practitioners and scientists regarding the difficulties of identification and evaluation of intangible assets acquired in business combinations and the importance of this issue.

The results confirm our assumptions that consolidated financial statements prepared and presented by Georgian business combinations reliably reflect their financial state, performance, cash flow and changes in capital and corresponds to International Financial Reporting Standards. However, the results have also shown that there are some issues (recognizing and evaluations of intangible assets acquired; the transparency of goodwill impairment test) which business combinations have to consider in their financial accounting and include in consolidated financial statements.

Keywords: *enterprises union; Consolidated financial statements; IFRS 3; Price 10; Purchase*

საწარმოთა გაერთიანებები საქართველოს ეკონომიკის მნიშვნელოვან რგოლს წარმოადგენენ და ძირითადად მსხვილი ჰოლდინგებით არიან წარმოდგენილნი. მათი წვლილი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში საკმაოდ დიდია. ისინი ქმნიან სამუშაო ადგილებს, საქმიანობის მასშტაბებიდან გამომდინარე, იხდიან დიდი ოდენობით გადასახადებს და ავსებენ ქვეყნის ბიუჯეტს, ახორციელებენ ქვეყნის განვითარებისთვის აუცილებელ, სტრატეგიული მნიშვნელობის საინვესტიციო პროექტებს.

კომპანიების მიერ მომზადებული და წარდგენილი ფინანსური ანგარიშგება ინვესტორებისთვის ერთ-ერთ მთავარ საფუძველს წარმოადგენს კომპანიაში ინვესტიციის დაბანდების შესახებ გადაწყვეტილების მისაღებად. გამომდინარე აქედან, საკმაოდ მნიშვნელოვანია, რომ სამეურნეო სუბიექტების მიერ გამოყენებული ფინანსური აღრიცხვის მიდგომები და ამის საფუძველზე მომზადებული ფინანსური ანგარიშგება იყოს უტყარი და სამართლიანად ასახავდეს კომპანიის ფინანსურ მდგომარეობასა და საქმიანობის შედეგებს. ასეთი ფინანსური ანგარიშგების საფუძველზე ინვესტორების მიერ მიღებული ეკონომიკური გადაწყვეტილებები იქნება სწორი, რაც მათი მხრიდან აამაღლებს ნდობას კომპანიის მიმართ და ზოგადად, ქვეყნის მიმართაც.

საქართველოს საწარმოები სამეურნეო ოპერაციების აღრიცხვას და ანგარიშგების მომზადებას ახორციელებენ ფასს-ით (IFRS) და მცირე და საშუალო საწარმოების ფასს-ით (IFRS for SMEs), რაც მათ საქართველოს კანონმდებლო-

ბითაც, კერძოდ, ბულალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის შესახებ კანონით მოეთხოვებათ.

საქართველოში განხორციელებული სანარმოთა გაერთიანებები აღრიცხება ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტი 3 (ფასს 3) „სანარმოთა გაერთიანების“ მიხედვით, ხოლო სათავო კომპანიები თავიანთი კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგებისმომზადებასა და წარდგენას ახორციელებენ ფასს 10 „კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების“ მიხედვით. გლობალიზაციამ და ეკონომიკაში მიმდინარე სხვა პროცესებმა გაართულა სანარმოებს შორის სამეურნეო ურთიერთობები, რაც თავისმხრივ, უფრო კომპლექსურს ხდის ამ ურთიერთობების აღრიცხვასაც. სხვადასხვა ქვეყნის ფინანსური ანგარიშგების შემდგენლებს ექმნებათ პრობლემები ამა თუ იმ საკითხების და სამეურნეო მოვლენების სწორი იდენტიფიცირების, მათი შეფასების დროს.

დღეს საკმაოდ მნიშვნელოვანია, რომ კომპანიების მიერ მომზადებული და წარდგენილი ფინანსური ანგარიშგება იყოს უტყუარი და აღქმადი მისი მომხმარებელთა ყველა ჯგუფისთვის, განსაკუთრებით ინვესტორებისთვის. სტატიაში ჩვენ შევაფასებთ, შესრულებულია თუ არა საქართველოს სანარმოთა გაერთიანებების მიერ ფასს 3 „სანარმოთა გაერთიანების“ მოთხოვნები, მათ მიერ განხორციელებულ სანარმოთა გაერთიანებების შესახებ კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში წარდგენილი ინფორმაციისანალიზის საფუძველზე. შეფასების კრიტერიუმებს წარმოადგენს ფასს 3-ში წაყენებული მოთხოვნები სანარმოთა გაერთიანებების აღრიცხვასთან დაკავშირებით და ფასს 10 „კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში“ წაყენებული მოთხოვნები სათავო კომპანიების მიერ მომზადებულ ფინანსურ ანგარიშგებასთან დაკავშირებით.

განხორციელებული ანალიზის შედეგად, შევეცდებით გამოვავლინოთ საქართველოში სანარმოთა გაერთიანებების აღრიცხვის პრობლემური სფეროები და გავაკეთოთ შესაბამისი რეკომენდაციები მათი აღმოფხვრისთვის.

სტატიაში წარმოდგენილიარამდენიმე ქართული ჰოლდინგური კომპანიის მიერ განხორციელებულ შექმნებთან დაკავშირებით, თავიანთი კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში წარდგენილი ინფორმაციის ანალიზი და ამ ანა-

ლიზის საფუძველზე გაკეთებულია შესაბამისი დასკვნები (სინთეზი). კერძოდ, შესწავლილ იქნა შემდეგი შექმნები: „BGEO Group“-ის მიერ სს „PrivatBank“-ის შექმნა; „TBC Bank Group“-ის მიერ სს „ბანკი კონსტანტას“ შექმნა; „Wissol Petroleum Georgia“-ს მიერ საფეხბურთო კლუბ ქუთაისის ტორპედოს ყიდვა; „Georgia Healthcare Group“-ის განხორციელებული სამი შექმნა – შპს „დეკას“, შპს „კატასტროფული მედიცინის პედაგოგიული ცენტრის“ და კომპანია „GNC“-ს ყიდვა.

შეფასების კრიტერიუმებს წარმოადგენს ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტი 3 „სანარმოთა გაერთიანებაში“ წარმოდგენილი მოთხოვნები სანარმოთა გაერთიანებების აღრიცხვასთან დაკავშირებით და ფასს 10 „კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების“ მოთხოვნები სათავო კომპანიების მიერ მომზადებულ და წარდგენილ კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებებთან მიმართებაში.

ანალიზის შედეგად გამოვლენილ იქნა ის ასპექტები, რომელთა გათვალისწინებაც კომპანიების მიერ თავიანთი კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებებში არ ხდება სრულად ან საერთოდ არ ხდება და ამის საფუძველზე შეთავაზებულია რეკომენდაციები არსებული პრობლემების მოსაგვარებლად.

ანალიზმა გამოავლინა რამდენიმე საკითხი, რომელიც საერთოა ყველა განხილული კომპანიისთვის და რომელთა გათვალისწინება სრულყოფს საქართველოს სათავო კომპანიების მიერ სანარმოთა გაერთიანებების აღრიცხვას და კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასა და წარდგენას. ამისათვის საჭიროა, რომ ფინანსური ანგარიშგების შემდგენლებმა კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში:

- უფრო ვრცლად აღწერონ სანარმოთა გაერთიანებების ძირითადი მოტივები, რადგან ეს უზრუნველყოფს მეტ გამჭვირვალობას ინვესტორებისთვის და სხვა დაინტერესებული მხარეებისთვის;
- გუდვილის განმაპირობებელი ხარისხობრივი ფაქტორების შეფასებისას, მიუთითონ არა მხოლოდ გაერთიანებისგან მოსალოდნელი სინერჯის ეფექტი, არამედ ის არამატერიალური აქტივები, რომელთა გუდვილისგან განცალკევებით აღიარება შეუძლებელია;
- შეიმუშავონ სანარმოთა გაერთიანებისას

შეძენილი იდენტიფიცირებადი არამატერიალური აქტივების იდენტიფიცირების პროცედურები და აღიარონ ისინი (გუდვილისგან განცალკევებით) ფასს 3-ის და ბასს 38-ის შესაბამისად;

- აღწერონ გუდვილის გაუფასურების ტესტირების დროს, ფულადი ნაკადების წარმომქმნელი ერთეულების ანაზღაურებადი ღირებულებების გამოთვლის ტექნიკა, გამოყენებული დაშვებები და შეფასებები.
- განმარტონ საწარმოთა გაერთიანებაში შეძენილი იდენტიფიცირებადი აქტივებისა და აღებული ვალდებულებების რეალური ღირებულებების შეფასების მეთოდი;
- იმ საწარმოთა გაერთიანებებში, სადაც შეძენის შედეგად მიიღება შემოსულობა (ხელსაყრელი შესყიდვა), აღწერონ მიზეზები, რის გამოც გარიგების შედეგად მიღებულ იქნა შემოსულობა;
- მიუთითონ შეძენასთან დაკავშირებული დანახარჯები და სრული შემოსავლის ანგარიშგების ის მუხლი, რომელშიც ეს ხარჯები არის აღიარებული.

ცალ-ცალკე თითოეული განხილული კომპანიის შემთხვევაში, კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების ანალიზმა¹ აჩვენა შემდეგი შედეგები: **BGEO Group-ის მიერ PrivatBank-ის შეძენა**

BGEO Group-ი საწარმოთა გაერთიანების აღსარიცხავად ხელმძღვანელობს ფასს 3 “საწარმოთა გაერთიანების” სახელმძღვანელო მითითებებით. აღრიცხვის მეთოდად კომპანია იყენებს ფასს 3-ით დაშვებულ ერთადერთ მეთოდს – შეძენის მეთოდს, რაც თავის კონსოლიდირებულ ანგარიშგებაშიც, კერძოდ, სააღრიცხვო პოლიტიკის მნიშვნელოვანი საკითხების შეჯამების ნაწილშიც დეკლარირებული აქვს. ანგარიშგებაში დაცულია ოთხივე პროცედურა, რასაც სტანდარტის თანახმად შეძენის მეთოდი ითვალისწინებს: განმარტებითი შენიშვნების მე-5 პუნქტში, საწარმოთა გაერთიანების ნაწილში დგინდება მყიდველი საწარმო (**BGEO Group**); შეძენის თარიღი (2015 წლის 9 იანვარი); აგრეთვე, მოცემულია შეძენილი იდენტიფიცირებადი აქტივების, აღებული ვალდებულებების შეძენის თარიღის რეალური ღირებულებები; საწარმოთა

¹ კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგებების ამონარიდები მოცემულია დანართში, ხოლო წყარო მითითებულია გამოყენებული ლიტერატურის სიაში

გაერთიანების შედეგად აღიარებული გუდვილის თანხა.

ანგარიშგებაში აღწერილია საწარმოთა გაერთიანების ძირითადი მოტივები და ის, თუ როგორ აიღო მყიდველმა საწარმომ კონტროლი შეძენილ საწარმოზე, რაც ფასს 3-ის ერთ-ერთ მოთხოვნას წარმოადგენს.

როგორც ანგარიშგებიდან ირკვევა, შეძენილი საწარმოსთვის გადაცემული კომპენსაცია შედგება ნაღდი ფულისგან და პირობითი კომპენსაციისგან, რომელიც ჩართულია კონსოლიდირებული ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგების სხვა ვალდებულებების მუხლში და განმარტებულია შენიშვნების შესაბამის ნაწილში. პირობითი კომპენსაციისთვის სტანდარტში წაყენებული მოთხოვნები შესრულებულია ნაწილობრივ. კერძოდ, კონსოლიდირებულ ანგარიშგებაში განმარტებულია შეძენის თარიღისათვის აღიარებული პირობითი კომპენსაციის თანხა, მაგრამ არ არის მოცემული შეთანხმების აღწერა და სტანდარტში მოთხოვნილი, გადასახდელი თანხის დადგენის საფუძველი.

გარკვეული გარემოებებია იგნორირებული გუდვილის აღიარების დროს. საქმე ისაა, რომ სტანდარტი მოითხოვს, რომ მყიდველმა საწარმომ ფინანსური ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში ასახოს ხარისხობრივი შეფასება იმ ფაქტორებისა, რომლებმაც განაპირობეს გუდვილის აღიარება. მაგალითად, შეძენილი და მყიდველი საწარმოების გაერთიანებული ოპერაციებიდან მოსალოდნელი სინერგიული ეფექტები, არამატერიალური აქტივები, რომლებიც ვერ აკმაყოფილებს ცალკე აღიარების კრიტერიუმებს ან სხვა ფაქტორები. კომპანიის ანგარიშგებაში აღნიშნულია, რომ: “ძირითადი ფაქტორი, რომელმაც განაპირობა შეძენის შედეგად გუდვილის აღიარება არის დადებითი სინერგია, რომლის მიღებაც მოსალოდნელია ჯგუფის ოპერაციებიდან”. კომპანიის ანგარიშგების გაცნობის შემდეგ, ჩვენ ვადგენთ, რომ შეძენის შემდეგ ადგილი აქვს არამატერიალურ აქტივებს, რომლებიც მართალია ცალკე იდენტიფიცირების კრიტერიუმს არ აკმაყოფილებს, მაგრამ ისინი აუცილებლად უნდა გათვალისწინებულ იქნეს გუდვილის შეფასების დროს და გაშუქდეს განმარტებით შენიშვნებში, რაც კომპანიას არ გაუკეთებია. მაგალითად, **BGEO Group-ის** სტრატეგიული ანგარიშის ამონარიდში ჩვენ ვკითხულობთ, რომ მყიდველ-

მა სანარმომ შეინარჩუნა შექმნილი სანარმოს თანამშრომლების 50%, რაც ნიშნავს იმას, რომ მყიდველი სანარმო ვალდებულია გარკვეული ღირებულება მიანიჭოს ამ შრომითი რესურსების ნაკრებს და მიაკუთვნოს ის გუდვილს. ხოლო ამის შედეგად, სათავო კომპანია ვალდებული იქნებოდა ეს არამატერიალური აქტივი ელიარებინა გუდვილის შემადგენელ ნაწილად, რაც შემდგომში გამოიწვევდა მისი ფულადი სახსრების წარმომქმნელ ერთეულზე (რომელიც შემდგომში მონაწილეობას იღებს გუდვილის გაუფასურების ტესტირებაში) განაწილების აუცილებლობას. ამრიგად, აღიარებული გუდვილის ღირებულებას განსაზღვრავს არა მხოლოდ სანარმოთა გაერთიანებისგან მოსალოდნელი დადებითი სინერგიები, არამედ არამატერიალური აქტივები, რომლებიც არ აკმაყოფილებენ ცალკე აღიარების კრიტერიუმს.

საკმაოდ პრობლემურ სფეროს წარმოადგენს იდენტიფიცირებადი არამატერიალური აქტივები. სანარმოთა გაერთიანებაში შექმნილი არამატერიალური აქტივების გუდვილისგან განცალკევებით აღიარება გარკვეულ პრობლემებთანაა დაკავშირებული, კერძოდ, მოითხოვს დიდ დანახარჯებს და კომპეტენტური გარე შემფასებლების მომსახურებას, ასევე საკმაოდ სუბიექტურია. ეს არის ის ძირითადი მიზეზები, რის გამოც მსოფლიოში ბევრი კომპანია თავს არიდებს შექმნილი არამატერიალური აქტივების (გარდა გუდვილისა) აღიარებას კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში. ეს პრობლემა ფიქსირდება **BGEO Group**-ის შემთხვევაშიც. ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში აღნიშნულია: *“იდენტიფიცირებადი არამატერიალური აქტივების რეალური ღირებულება შეფასდა როგორც არაარსებითი და შესაბამისად, ჯგუფმა ასეთი აქტივები არ აღიარა.”* ამ დროს, კომპანიის ფინანსურ ანგარიშგებაში დგინდება რამდენიმე ფაქტი, რომელიც უწყყარად მიგვანიშნებს შექმნილი არამატერიალური აქტივების გუდვილისგან განცალკევებით აღიარების აუცილებლობაზე. მაგალითად, სტრატეგიულ ანგარიშში წერია, რომ *სანარმოთა გაერთიანებამ საქართველოს ბანკს მოუტანა 400 ათასი აქტიური კლიენტი*. ეს ნიშნავს, რომ უნდა აღიარდეს და შეფასდეს კლიენტთა სია, როგორც არამატერიალური აქტივი. აგრეთვე, არსებობს ისეთი არამატერიალური აქტივები, რომელთა წარმოშობა და აღიარების

აუცილებლობა შექმნის შედეგად გარდაუვალია. ესენია: კომპიუტერული პროგრამული უზრუნველყოფა; მონაცემთა ბაზები; სხვადასხვა სახის ტექნოლოგიები. არამატერიალურ აქტივს წარმოშობს ხელშეკრულებებიც, რომლებიც შეიძინა მყიდველმა სანარმომ და რომელთა პირობები მისაღებია საბაზრო პირობებთან მიმართებაში. ამრიგად, სანარმოთა გაერთიანების აღრიცხვის სრულყოფისთვის აუცილებელია, რომ საქართველოს ჰოლდინგურმა სანარმოებმა შემოიღონ სანარმოთა გაერთიანების შედეგად შექმნილი არამატერიალური აქტივების კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში აღიარების პრაქტიკა, რადგან ეს უზრუნველყოფს სანარმოთა გაერთიანების მოტივების საუკეთესო ახსნას. სხვა სიტყვებით, თუ სანარმოს გააჩნია კლიენტებთან ურთიერთობის არამატერიალური აქტივი, აქვს ღირებული და ცნობადი ბრენდი ან ფლობს საიდუმლო რეცეპტს, რომელიც მას უნიკალურს ხდის, ეს არის სხვა სანარმოსთვის ერთ-ერთი მთავარი მოტივი შეიძინოს ეს კომპანია. აღნიშნული არამატერიალური აქტივების კონსოლიდირებულ ანგარიშგებაში განცალკევებით აღიარება იქნება საუკეთესო გზა განხორციელებული სანარმოთა გაერთიანების მოტივების და, ზოგადად, გამჭვირვალობის დასაფიქსირებლად, რაც გლობალიზაციის და საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, ინვესტორებისთვის საკმაოდ მნიშვნელოვანია.

რაც შეეხება გუდვილის გაუფასურების ტესტს, **BGEO Group**-ის კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში უმეტეს წილად დაცულია ფასს-ების მოთხოვნები და დეტალურად არის ჩამოყალიბებული გუდვილის გაუფასურების ტესტის მნიშვნელოვანი ასპექტები. გაკეთებულია დასკვნა, რომ გუდვილის გაუფასურებას ადგილი არ აქვს. თუმცა, განმარტებით შენიშვნებში არ ჩანს, რამდენია ფულადი სახსრების წარმომქმნელი ერთეულების ანაზღაურებადი ღირებულებები, ასევე არ არის მოცემული გამოყენების ღირებულების გამოთვლებში მონაწილე ფულადი ნაკადების პროგნოზირებული მაჩვენებლები.

გუდვილის გაუფასურებას მაშინ აქვს ადგილი, როდესაც ფულადი სახსრების წარმომქმნელი ერთეულების (რომლებზეც ნაწილდება შექმნილი გუდვილის ღირებულება) ანაზღაურებადი ღირებულება ნაკლებია მათ საბალანსო ღირებულებას.

ბებზე. როდესაც ანგარიშგებაში ნაჩვენებია მხოლოდ საბალანსო ღირებულებები და არ არის მოყვანილი ანაზღაურებადი ღირებულებები და ამ დროს გაკეთებულია დასკვნა, რომ გუდვილის გაუფასურებას ადგილი არ ჰქონია, ეს დასკვნა ბადებს ეჭვს მისი უტყუარობის შესახებ.

**TBC BANK GROUP-ის მიერ ბანკი
კონსტანტას შექმნა**

TBC Bank Group საწარმოთა გაერთიანების აღრიცხვისთვის იყენებს ფასს 3 “საწარმოთა გაერთიანებას”. 2011 წელს მან შეიძინა ბანკი “კონსტანტა” და თავის კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში ასახა ამ შექმნის შესახებ შესაბამისი ინფორმაცია, როგორც ამას სტანდარტი მოითხოვს. კომპანიამ ფინანსური ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში აჩვენა შექმნილი საწარმოს სახელწოდება (ბანკი “კონსტანტა”); შექმნის თარიღი (2011 წლის 13 მაისი); შექმნილი ხმისუფლებიანი აქციების პროცენტული წილი (80%). თუმცა, განმარტებით შენიშვნებში არ არის მოცემული შექმნილი საწარმოს დახასიათება, რაც ფასს 3 “საწარმოთა გაერთიანების” ერთ-ერთი მოთხოვნაა.

კომპანიამ დაიცვა სტანდარტით გათვალისწინებული საწარმოთა გაერთიანების აღრიცხვის შექმნის მეთოდის ერთ-ერთი მოთხოვნა და მოახდინა შექმნილი იდენტიფიცირებადი აქტივებისა და აღებული ვალდებულებების აღიარება და შეფასება მათი რეალური ღირებულებით. შექმნილი აქტივებისა და ვალდებულებების საბალანსო და რეალური ღირებულებები ერთმანეთს ემთხვევა, რაც თანამედროვე ეკონომიკის პირობებში საკმაოდ საეჭვოა. შესაძლოა, რომ ამ გზით კომპანიამ თავი აარიდა შექმნილი აქტივების და აღებული ვალდებულებების რეალური ღირებულებების შეფასებას, რაც შექმნის მეთოდის და ზოგადად, საწარმოთა გაერთიანების აღრიცხვის ერთ-ერთი მთავარი პროცედურაა. შექმნილი წმინდა აქტივების საბალანსო ღირებულება მონაწილეობს გუდვილის და არამაკონტროლებელი წილის (იმ შემთხვევაში, თუ მყიდველი საწარმო მას აფასებს შექმნილი წმინდა აქტივების პროპორციული წილის მიხედვით) მაჩვენებლების გაანგარიშებაში. ამიტომ, მნიშვნელოვანია, რომ გამოყენებული მონაცემები იყოს ზუსტი.

ფასს 3 “საწარმოთა გაერთიანება” მოითხოვს, რომ საწარმოთა გაერთიანების განმარტებით

ინფორმაცია უნდა მოიცავდეს შექმნასთან დაკავშირებულ დანახარჯებს, რაც ანგარიშვალდებულები საწარმოს მიერ არ არის შესრულებული.

კომპანიამ დააკმაყოფილა სტანდარტის კრიტიერიუმი, სადაც მოითხოვება ხარისხობრივი შეფასება იმ ფაქტორებისა, რომლებმაც განაპირობეს გუდვილის აღიარება. კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში აღნიშნულია, რომ გუდვილის აღიარება განპირობებულია გაერთიანების შედეგად წარმოქმნილი სინერგიებით, და უგულებელყოფილია იმ არამატერიალური აქტივების გავლენა, რომლებიც ცალკე აღიარების კრიტერიუმს ვერ აკმაყოფილებენ და უნდა აღიარდნენ გუდვილთან ერთად. აღნიშნული პრობლემა ასევე გამოიკვეთა BGEO Group-ის შემთხვევაშიც.

აღსანიშნავია, რომ კონსოლიდირებული ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში არ არის აღიარებული შექმნილი არამატერიალური აქტივები. ამის მიზეზად ჩვენ მივიჩნევთ მათი აღიარების და შეფასების სირთულეებს.

რაც შეეხება გუდვილის გაუფასურების ტესტს, ანგარიშგების განმარტებითი შენიშვნების ნაწილში აღწერილია თითოეული ერთეულის შემთხვევაში, თუ როდის, რა გარემოებების შემთხვევაში მოუწევდა კომპანიას საბალანსო ღირებულების კორექტირება (ანუ გაუფასურების ზარალის დაფიქსირება), ასევე რამდენით აღემატება ანაზღაურებადი ღირებულება საბალანსოს და რა შემთხვევაში გაუტოლდებოდა გამოყენების ღირებულება საბალანსოს. გაუფასურების ტესტის პროცედურები დეტალურად და გამჭვირვალედ არ არის ნაჩვენები, არ ჩანს ფულადი სახსრების წარმოქმნილი ერთეულების ანაზღაურებადი ღირებულებები. შესაბამისად, დასკვნა, რომ საანგარიშგებო პერიოდში გუდვილის გაუფასურებას ადგილი არ ჰქონია, საეჭვოა.

**WISSOL PETROLEUM GEORGIA-ს მიერ
საფინანსო კლუბ „ქუთაისის
ტორაქაქოს“ შექმნა**

ანალიზის შედეგად შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სს “Wissol Petroleum Georgia” საწარმოთა გაერთიანების აღრიცხვისთვის იყენებს ფასს 3 “საწარმოთა გაერთიანებას”. მის მიერ მომზადებული კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში ნაჩვენებია შექმნილი საწარმოს დასახელება, შექმნის

თარიღი, შექმნილი იდენტიფიცირებადი აქტივებისა და ალბულის ვალდებულებების შექმნის თარიღის რეალური ღირებულებები; შექმნილი საწარმოს წილის პროცენტული მაჩვენებელი.

ხელსაყრელ შესყიდვასთან დაკავშირებით ფასს 3-ის თანახმად, საწარმომ ფინანსური ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში უნდა ასახოს ნებისმიერი შემოსულობის თანხა და სრული შემოსავლის ანგარიშგების მუხლი, რომელშიც ეს შემოსულობა არის აღიარებული და ასევე უნდა აღწეროს ის მიზეზები, რის გამოც გარიგების შედეგად მიღებულ იქნა შემოსულობა. ანგარიშვალდებულმა საწარმომ თავის ფინანსურ ანგარიშგებაში ასახა ხელსაყრელ შესყიდვასთან დაკავშირებული პირველი მოთხოვნა, ხოლო მეორე – არა (არ მიუთითა მიზეზები, რის გამოც მიღებულ იქნა შემოსულობა).

ანგარიშვალდებულ საწარმოს არ აქვს განმარტებული საწარმოთა გაერთიანების ძირითადი მოტივები და არ აქვს აღწერილი, თუ როგორ აიღო მან კონტროლი შექმნილ საწარმოზე. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან მყიდველ კომპანიას მომდევნო 7 წლის განმავლობაში შექმნილ საწარმოში გარკვეული ოდენობის ინვესტიციის ჩადების ვალდებულება აქვს და გაურკვეველია, შეუძლია თუ არა მას განახორციელოს შექმნილ საწარმოზე კონტროლი იმ პერიოდში, როცა ალბულის ვალდებულება ჯერ შესრულებული არ აქვს.

გარდა ხელსაყრელ შესყიდვასთან დაკავშირებული მოთხოვნებისა და თავისებურებებისა, მოცემული საწარმოთა გაერთიანების შესახებ კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში წარდგენილი ინფორმაციის ანალიზისას გამოვლინდა ისეთი ნაკლოვანებები, რასაც ადგილი ჰქონდა წინა განხილულ შემთხვევებშიც, კერძოდ, საწარმოთა გაერთიანებაში შექმნილი არამატერიალური აქტივების აღიარების საკითხები და შექმნილი მოთხოვნების დეტალიზაციის საკითხი.

**GEORGIA HEALTHCARE GROUP-ის მიერ
შპს „დეკას“, შპს „კატასტროფული
მედიცინის კლინიკური ცენტრის“ და
შპს „GNCO“-ს შიქანა**

Georgia Healthcare Group განხორციელებულ შექმნებს აღრიცხავს ფასს 3 “საწარმოთა გაერ-

თიანების” მიხედვით. განხილული საანგარიშგებო პერიოდის მანძილზე მან განახორციელა 3 შექმნა და თითოეული მათგანის აღსარიცხავად გამოიყენა ფასს 3-ით მოთხოვნილი შექმნის მეთოდი. კერძოდ, აჩვენა შექმნის თარიღი; აღიარა და შეაფასა შექმნილი იდენტიფიცირებადი აქტივები, ალბულის ვალდებულებები და არამატერიალური წილი; აღიარა და შეაფასა გუდვილი ან ხელსაყრელი შესყიდვიდან მიღებული შემოსულობა.

კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში მოცემულია ყველა შექმნილი საწარმოს სახელწოდება და დახასიათება, აღწერილია საწარმოთა გაერთიანების ძირითადი მოტივები და ის, თუ როგორ აიღო მყიდველმა საწარმომ კონტროლი შექმნილ საწარმოზე.

კომპანიამ დააკმაყოფილა გადაცემულ კომპენსაციასთან დაკავშირებული მოთხოვნები – შეაფასა ის შექმნის თარიღის რეალური ღირებულებით და ცალ-ცალკე გამოყო თითოეული ძირითადი კატეგორიის კომპენსაციები და მათი რეალური ღირებულებები.

ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში აღნიშნულია, რომ გუდვილის არსებობა განპირობებულია საწარმოთა გაერთიანებისგან მოსალოდნელი სინერგიული ეფექტისგან. ფინანსური ანგარიშგების შემდგენლებს უგულებელყოფილი აქვთ იმ შექმნილი არამატერიალური აქტივების გავლენა გუდვილზე, რომელთა განცალკევებით აღიარება შეუძლებელია. ერთ-ერთი ასეთი არამატერიალური აქტივის არსებობა დასტურდება განმარტებითი შენიშვნებიდან. ეს არის შრომითი რესურსების ნაკრები. კერძოდ, სათავო კომპანია თავის კონსოლიდირებულ ანგარიშგებაში აღნიშნავს, რომ 2015 წელს განხორციელებული შექმნების შედეგად მისი დასაქმებულების საერთო რაოდენობა გაიზარდა 1165-ით. ეს ავალდებულებს კომპანიას შრომითი რესურსების ნაკრები და სხვა არამატერიალური აქტივები, რომელთა განცალკევებით აღიარება შეუძლებელია, აღიაროს გუდვილის შემადგენელ ნაწილად და გააკეთოს შესაბამისი ჩანაწერები კონსოლიდირებული ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში.

რაც შეეხება გუდვილის გაუფასურების ტესტს, ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში არ არის ნათლად ჩამოყალიბებული გუდვილის გაუფასურების ტესტის პროცედურები და გაკეთებულია დასკვნა, რომ გუდვილის გაუფა-

სურებას ადგილი არ ჰქონია. იმისათვის, რომ გაკეთდეს დასკვნა, რომ გუდვილის გაუფასურება საანგარიშგებო პერიოდის მანძილზე არ მომხდარა, ფულადი სახსრების წარმომქმნელი ერთეულების (რომლებზეც ნაწილდება გუდვილი) ანაზღაურებადი ღირებულებები უნდა იყოს მეტი მათ საბალანსო ღირებულებებზე. Georgia Healthcare Group-ის კონსოლიდირებული ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში მოცემულია ფულადი ერთეულების საბალანსო ღირებულებები, ხოლო ანაზღაურებადი ღირებულებები – არა. როგორც უკვე აღინიშნა, ანაზღაურებადი ღირებულება არის უდიდესი ერთეულის წმინდა გასაყიდ ფასსა (გაყიდვის დანახარჯებით შემცირებული რეალური ღირებულება) და მის გამოყენების ღირებულებას შორის.

ამრიგად, კომპანია Georgia Healthcare Group-ის მიერ საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაში განხორციელებული საწარმოთა გაერთიანებები აღრიცხულია ფასს 3 “საწარმოთა გაერთიანების” მოთხოვნების დაცვით. ხოლო ანგარიშგების განმარტებით შენიშვნებში მათ შესახებ წარდგენილი ინფორმაცია არის მეტ-ნაკლებად სრული. თუმცა, გამოიკვეთა რამოდენიმე საკითხი, რომელთა ასახვაც სრულყოფს მომზადებულ და წარდგენილ კონსოლიდირებულ ფინანსურანგარიშგებას და ზოგადად, ქართული ჰოლდინგების მიერ საწარმოთა გაერთიანების აღრიცხვის პროცესს.

ჩატარებული ანალიზის შედეგები ცხრილის სახით წარმოდგენილია შემდეგნაირად:

ცხრილი 1. კვლევაში მონაწილე სათავეო კომპანიების მიერ განხორციელებული შექმნების შესახებ კონსოლიდირებულ ფინანსურ ანგარიშგებაში წარდგენილი ინფორმაციის შესაბამისობა ფასს 3 „საწარმოთა გაერთიანების“ მოთხოვნებთან

	Group-ის მიერ სს „პრივატბანკის“ შექმნა	TBC Group-ის მიერ ბანკი კონსტანტან შექმნა	Wissol Group-ის მიერ საფეხბურთო კლუბ „ქუთაისის ტორპედოს“ შექმნა	Georgia Healthcare Group-ის მიერ GNC-ის შექმნა	Georgia Healthcare Group-ის მიერ შპს „კატასტროფული მედიცინის პედიატრიული ცენტრის“ შექმნა	Georgia Healthcare Group-ის მიერ შპს „დეკას“ შექმნა
საწარმოთა გაერთიანების აღსარიცხავად გამოყენებულია ფასს	კი	კი	კი	კი	კი	კი
3-ით ნებადართული აღრიცხვის ერთადერთი მეთოდი - შექმნის მეთოდი	კი	კი	არა	კი	კი	კი
აღწერილია გაერთიანების ძირითადი მოტივები	არა	არა	არა	არა	არა	არა
მოცემულია გუდვილის განმავლობაში ყველა ხარისხობრივი ფაქტორის შეფასება ან გათვალისწინებულია ხელსაყრელი შესყიდვისადმი სტანდარტში წაყენებული ყველა მოთხოვნა	არა	არა	არა	არა	არა	არა
გუდვილისგან განცალკევებით აღიარებულია და შეფასებულია ყველა შექმნილი არამატერიალური აქტივი	კი	კი	არა	კი	კი	კი
მოცემულია შექმნილი საწარმოს მიერ შექმნის თარიღის შემდეგ მიღებული ამონაგებისა და მოგების/ზარალის თანხები	არა	არა	არა	არა	არა	არა
მოცემულია ფულადი სახსრების წარმომქმნელი ერთეულების საბალანსო და ანაზღაურებადი ღირებულებები (რაც აუცილებელია გუდვილის გაუფასურების ტესტისთვის)	კი	არა	არა	კი	კი	კი
მოცემულია შექმნასთან დაკავშირებული დანახარჯები	კი	კი	კი	კი	კი	კი

მიღებული შედეგების გათვალისწინება ფინანსური ანგარიშგების შემდგენლებს საშუალებას მისცემს სრულყოფილ მათ მიერ მომზადებული კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგება და შესაბამისად, გახადონ ის ინვესტირებისთვის უფრო აქმაღელი, რაც მათ სწორი ეკონომიკური გადაწყვეტილებების მიღების საშუალებას მისცემს.

მიღებული შედეგები განამტკიცებს პრაქტიკოსებისა და მეცნიერების მტკიცებებს სანარმოთა გაერთიანებაში შექმნილი არამატერიალური აქტივების იდენტიფიცირების და შეფასების სირთულეებთან და ამ პროცესის მნიშვნელობასთან დაკავშირებით.

შედეგები ამტკიცებს ჩვენს ვარაუდს, რომ საქართველოს სანარმოების მიერ მომზადებული და წარდგენილი კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგებები უტყუარად ასახავს მათ ფინანსურ მდგომარეობასა და საქმიანობის შედეგებს და შეესაბამება ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტებს, მაგრამ, ასევე ცხადყოფს, რომ არსებობს რამდენიმე პრობლემური საკითხი (შექმნილი არამატერიალური აქტივების აღიარება და შეფასება; გუდვილის გაუფასურების ტესტის გამჭვირვალობა), რომელთა სრულყოფაც აუცილებელია.

აგრეთვე, მიღებული შედეგების საფუძველზე იკვეთება შემდგომი სამეცნიერო კვლევის სავარაუდო მიმართულებები. ესენია:

- სანარმოთა გაერთიანებაში შექმნილი არამატერიალური აქტივების იდენტიფიცირების გზები და შეფასების საკითხები;
- გუდვილის გაუფასურების ტესტის გამჭვირვალობა;

- სანარმოთა გაერთიანებაში შექმნილი იდენტიფიცირებადი აქტივებისა და აღებული ვალდებულებების რეალური ღირებულების შეფასების სრულყოფის გზები.

ჩატარებულმა კვლევამ გამოავლინა საქართველოში სანარმოთა გაერთიანების აღრიცხვის პრობლემური სფეროები და ამის საფუძველზე საშუალება მოგვცა გაგვეკეთებინა რეკომენდაციები სანარმოთა გაერთიანების აღრიცხვის სრულყოფისთვის. აღნიშნული საკითხის კვლევა საჭირო იყო შემდეგი მიზეზის გამო:

- სანარმოთა გაერთიანების საქართველოს ეკონომიკის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენენ, მათი წვლილი ქვეყნის ბიუჯეტის შევსებაში საკმაოდ დიდია;
- მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესებმა გაართულა სამეურნეო სუბიექტებს შორის ურთიერთობები, რამაც თავისმხრივ, გაართულა ამ ურთიერთობების ფინანსურიაღრიცხვაც და შესაბამისად, ანგარიშგების შედგენაც. სრულყოფილი ფინანსური ანგარიშგება კი სწორი მმართველობითი და საინვესტიციო გადაწყვეტილებების მიღების წინაპირობაა;
- აუცილებელია, რომ საქართველოში მეცნიერების და პრაქტიკოსების მუშაობის შედეგად ხდებოდეს საქართველოს სანარმოების მიერ მომზადებული და წარდგენილი ფინანსური ანგარიშგებების მუდმივი სრულყოფა და მათი საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა და ხელშეწყობა.

ლიტერატურა/REFERENCES

[1]. საქართველოს კანონი ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის შესახებ. ქუთაისი. 2016 წ.

[2]. ფასს 3 „სანარმოთა გაერთიანება“. ფასს-ის ფონდი. 2014

[3]. ფასს 10 „კონსოლიდირებული ფინანსური ანგარიშგება“. ფასს-ის ფონდი. 2014

[4]. BGEO Group PLC. Annual Report 2015. Retrieved from: <http://bgeo.com/annualreports>

[5]. TBC Bank Group PLC. Annual Report 2011. Retrieved from: http://tbcbankgroup.com/?site-lang=en&site-path=relations/result_centre/annual_reports/

[6]. Wissol Petroleum Georgia Group. Consolidated Financial Statements for the Year Ended 31 December

2010. Retrieved from: http://tbcbankgroup.com/?site-lang=en&site-path=relations/result_centre/annual_reports/
- [7]. Georgia Healthcare Group PLC. Annual Report 2015. Retrieved from: <http://ghg.com.ge/annual-reports>
- [8]. Pricewaterhouse Coopers LLP. (2014). Business Combinations and Noncontrolling Interests. Retrieved from: <https://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/accounting-guides/pwc-business-combinations-noncontrolling-interests.pdf>
- [9]. Deloitte & Touche LLP. (2008). Business Combinations and Changes in Ownership Interests. Retrieved from: <http://www.iasplus.com/en/publications/global/guides/pub2690>
- [10]. IFRS Foundation. (2015). Post-implementation Review: IFRS 3 Business Combinations. Retrieved from: <http://www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/Pages/IASB-completes-Post-implementation-Review-of-Business-Combinations-Standard.aspx>
- [11]. A Guide to Accounting for Business Combinations. (2016). National Professional Standards Group, RSM US LLP. Retrieved from: http://rsmus.com/pdf_download/rsm_business_combinations_guide_2016.pdf
- [12]. Deloitte & Touche LLP. (2009). A Roadmap to Accounting for Business Combinations and Related Topics. Retrieved from: <file:///C:/Users/User/Downloads/0912buscombroadmap.pdf>